

Lublin, 2019-07-25

dr hab. Ewa Humeniuk
Uniwersytet Medyczny w Lublinie
Zakład Patologii i Rehabilitacji Mowy
ul. Staszica4/6
20-081 Lublin

Recenzja rozprawy doktorskiej

mgr Marzeny Walkowiak

pt. „Ocena zależności między zaburzeniami procesów przetwarzania słuchowego a poziomem umiejętności fonologicznych u dzieci z trudnościami w nauce”.

Promotor: dr hab. Med. Ewa Zamysłowska-Szmytko, prof. IMP.

Promotor pomocniczy: dr n. med. Joanna Majak.

Zaburzenia przetwarzania słuchowego związane są z trudnościami przetwarzania dźwięku na poziomie centralnym. W konsekwencji, brak jest pełnego wykorzystania słyszanego sygnału akustycznego przy prawidłowym jego odbiorze w strukturach obwodowych. Zaburzenia procesów przetwarzania słuchowego są przyczyną opóźnień rozwoju mowy, zaburzeń artykulacji, problemów językowych a także trudności komunikacyjnych. W dalszej konsekwencji powstać mogą trudności w nauce, szczególnie czytania i pisania. Często współlistnieją z nimi także zaburzenia emocjonalne.

Chociaż zaburzenia przetwarzania słuchowego nie figurują w oficjalnych systemach

klasyfikacji zaburzeń (DSM-V oraz ICD-10), to zarówno Amerykańska Akademia Audiologii (American Academy of Audiology) jak i Amerykańskie Stowarzyszenie Logopedów i Audiologów (American Speech, Language and Hearing Association) w oficjalnych raportach zawierających obszerny przegląd literatury stwierdziły, że istnieją mocne dowody na uznanie ich jako rzeczywistego zaburzenia wymagającego diagnozy i terapii. Szacuje się, że zaburzenia przetwarzania słuchowego występują u około 5–7% dzieci w wieku szkolnym. Właściwa, wczesna diagnoza i terapia pozwalają zapobiegać narastaniu dalszych poważnych konsekwencji tych zaburzeń. W tym kontekście problematyka badawcza podjęta przez Doktorantkę wydaje się być całkowicie uzasadniona i właściwa.

Układ pracy jest charakterystyczny dla tego typu opracowań. Obejmuje 6 rozdziałów, w tym: rozdział teoretyczny z dwoma podrozdziałami (zagadnienia dotyczące przetwarzania słuchowego i fonologii), cel i metody badań, wyniki badań własnych, dyskusja i wnioski. Całość spisana jest na 138 stronach starannie przygotowanego maszynopisu. Tekst ilustrowany jest 28 tabelami i 24 rycinami. Rozprawa zawiera także streszczenia w języku polskim i angielskim, wykaz skrótów i załączniki (zgoda Komisji Bioetycznej oraz wzory zastosowanych kwestionariuszy). Układ pracy nie zaburza ciągu logicznego prowadzonego wywodu naukowego. Szata edytorska rozprawy nie budzi żadnych zastrzeżeń recenzenta.

Uwaga:

Zdaniem recenzenta nie ma potrzeby wyodrębniania dwóch rozdziałów: cele i metody. Wystarczy zatytułować rozdział metodyka badań.

W rozdziale I – Wstęp - Doktorantka omawia zagadnienia przetwarzania słuchowego. Uwzględniła rys historyczny, definicje, etiologię, objawy, problemy diagnostyczne i stosowane metody, profile kliniczne i współwystępowanie innych zaburzeń rozwojowych. Następnie Doktorantka omawia funkcje fonologiczne (pojęcie świadomości fonologicznej i jej rozwój) oraz metody i procedury ich oceny. Przedstawiła także poglądy na temat istnienia zależności między przetwarzaniem słuchowym a rozwojem funkcji fonologicznych. Rozdział napisany jest w sposób

przejrzysty i syntetyczny. Treści w nim zawarte są kompletne i stosowne do celu pracy. Rozdział jest dobrze udokumentowany cytowanymi pozycjami z literatury zagadnienia, stanowi ważny element rozprawy i jest dowodem rzetelnego przygotowania Autorki do podjęcia badań w danym zakresie.

Uwagi:

1. Str. 7 – „W ten sposób Kimura jest powszechnie uznawana za badacza, który wprowadził testy.....” – zdanie zbudowane jest niepoprawnie stylistycznie.
2. Str. 13-14, tabela 1. Jeżeli tabela kontynuowana jest na kolejnej stronie, powinna zawierać tytuł i dopisek cd.
3. Str. 12, 16, 29, 34 – drobne błędy literowe, edycyjne i interpunkcyjne.
4. Zakończeniem rozdziału jest podanie przesłanek do podjęcia badań. Byłyby one bardziej widoczne, gdyby znalazły się przed celem badań.

W rozdziale II – Cele, Doktorantka przedstawia cel główny (Analiza zależności między zaburzeniami przetwarzania słuchowego a poziomem funkcji fonologicznych będących predykatorem opanowania umiejętności czytania i pisania) i cele szczegółowe. Zarówno cel główny jak i cele szczegółowe sformułowano jasno i logicznie.

Uwagi:

1. W streszczeniu Autorka przedstawia coś na kształt hipotezy badawczej: *Zarówno obserwacje własne, jak i dane literaturowe wskazywały na możliwe interakcje procesów fonologicznych oraz zaburzeń przetwarzania słuchowego u dzieci... ”.* Szkoda, że Autorka nie pokusiła się na postawienie hipotez w tym miejscu pracy.

W rozdziale III- Metody- Doktorantka przedstawia zastosowane metody i procedury. W celu realizacji celu przeprowadziła badania wśród 115 dzieci z klasy I i III szkoły podstawowej. Zastosowane procedury i metody badań są w pełni adekwatnie dobrane do realizacji celu głównego i celów szczegółowych. Autorka omówiła poszczególne kroki badania i zastosowane metody oraz metody opracowania statystycznego.

Koncepcja badania i sposób jej realizacji nie budzą zastrzeżeń i świadczą o dobrym przygotowaniu Doktorantki do samodzielnego planowania i realizacji zadań badawczych.

Uwagi:

1. Grupa badanych dzieci jest bardzo słabo przedstawiona, brak charakterystyki.
2. Nie ma pełnej jasności, która grupa była kontrolna a która badana. Wyodrębniono grupy: dzieci młodszych i starszych oraz z problemami w nauce i bez takich problemów. Nie podano w sposób precyzyjny, która jest jaka. Można się tego tylko domyślać.
3. Ponadto grupę określa się jako „zdrową” i „bez problemów w nauce”. Nie jest to najtrafniejsze sformułowanie. Powinno być: bez problemów w nauce i z problemami w nauce.
4. Nie przedstawiono w sposób jasny (częściowo da się to wyodrębnić w tekście) kryteriów włączania do badania i wykluczania.
5. Nie przedstawiono opisu zastosowanych testów statystycznych (zależności i różnic).

W rozdziale IV - Wyniki - Doktorantka prezentuje szczegółową analizę statystyczną, niezwykle obszernego materiału. Analizy statystyczne są bardzo zaawansowane. Wyniki wykonanych pomiarów przedstawiono w postaci tabel (22) i wykresów (24). Zarówno tabele jak i wykresy są estetyczne i czytelne. Opis uzyskanych wyników jest poprawny i czytelny.

Podsumowując ocenę rozdziału chciałabym podkreślić, że obfituje on w oryginalne obserwacje o dużym znaczeniu poznawczym i potencjale praktycznym oraz stanowi bardzo wartościowy element dysertacji.

Rozdział V – Dyskusja zasługuje na szczególne wyróżnienie. Jest to rozdział interesujący i dobrze napisany. Wywód naukowy jest logiczny i spójny. Autorka przedstawiła własne wyniki w kontekście dotychczasowej wiedzy i właściwie dobrała cytowane piśmiennictwo. Dyskutowane wyniki innych autorów interpretowane są prawidłowo i stanowią istotny element dysertacji, dowodząc dojrzałości naukowej doktorantki.

Uwagi:

W tej części pracy Doktorantka mogła bardziej wyeksponować wyniki badań własnych.

Rozdział VI - Wnioski

Uzyskane wyniki zostały podsumowane przez doktorantkę w postaci 4 jasno sformułowanych wniosków, do których Doktorantka została w pełni uprawniona.

Piśmiennictwo

Doktorantka korzysta w pracy z systemu cytowań Vancouver. Powołuje się na 185 pozycji bibliograficznych z lat 1954-2018, z czego ponad 53 opublikowanych zostało po 2009 roku. Cytowane są głównie prace autorów zagranicznych, tylko 29 to pozycje polskojęzyczne. Użycie wszystkich wymienionych pozycji piśmiennictwa jest w pełni uzasadnione, a ich wybór świadczy o bardzo dobrym przygotowaniu Doktorantki do analizy i selekcji źródeł naukowych.

Uwagi:

Spis bibliograficzny został przygotowany w kolejności cytowania. Niestety w czasie jego tworzenia autorka nie ustrzegła się błędów.

1. Nazwy czasopism pisane są kursywą lub nie.
2. Podawane są skróty tytułów czasopism lub ich pełne brzmienie.
3. Znaki typu średniki, dwukropki oraz spacje wykorzystywane są w spisie niejednolicie.

Podsumowanie

Przedstawiona praca stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego i spełnia kryteria rozprawy doktorskiej zgodnie z wymogami Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym. Praca stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, ma wysoką wartość poznawczą, a pozyskana wiedza może zostać zastosowana w praktyce. Dowodzi umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej oraz znajomości przedstawionego przez Doktorantkę obszaru wiedzy. Zakres opracowanych zagadnień mieści się w dziedzinie nauk o zdrowiu.

gZ obowiązku recenzenta wskazałam na pewne niedoskonałości pracy doktorskiej. Ponieważ są one nieliczne i dotyczą kwestii marginalnych, nie umniejszają mojej jednoznacznie pozytywnej oceny rozprawy.

Stwierdzam, że praca doktorska mgr Marzeny Walkowiak pt. „Ocena

zależności między zaburzeniami procesów przetwarzania słuchowego a poziomem umiejętności fonologicznych u dzieci z trudnościami w nauce” spełnia wszelkie wymagania stawiane rozprawom na stopień doktora nauk o zdrowiu, dlatego zwracam się z wnioskiem do Rady Naukowej Instytutu Medycyny Pracy im. Prof. J. Nofera o dopuszczenie mgr Marzeny Walkowiak do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

dr hab. Ewa Humeniuk

